

KONSPEKTAS

Pamoka Nr. 4

Holivudo iškilimas

Tuo metu populiariausias buvo Prancūzijos ir Italijos kinas, tačiau, Europoje įsisiūbavus Pirmajam pasauliniam karui, Europos kino gamyba gerokai smuko, ir tuo pasinaudojo JAV. Amerikiečių industrija, paprastai siejama su Holivudu (nes ten, Kalifornijoje, buvo šios industrijos centras), tuo metu įgavo ir praktiškai iki šiol išlaikė itin stiprią poziciją kino žemėlapyje. Holivudas tapo pasauliniu kino fabriku, ėmė eksportuoti savo produkciją į daugelį pasaulio šalių ir dominavo jų kino rinkose.

3-iajame dešimtmetyje JAV pasiekė didžiausius kino gamybos mastus (800 vaidybinių filmų per metus). Čarlio Čaplino (*Charlie Chaplin*) ir Basterio Kytono (*Buster Keaton*) komedijos, filmai su Daglu Ferbankso (*Douglas Fairbanks*), Klara Bau (*Clara Bow*) ir kt. išgarsino šiuos kino žmones visame pasaulyje. Kino kalba, susiformavusi JAV, buvo perimta kitų kraštų, nors kai kuriose nevakarietiškoje valstybėse, turėjusiose stiprias realistines tradicijas (pavyzdžiui, Japonijoje), prigijo lėčiau.

Drauge augo studijų sistema ir jos reklamos metodai, taip pat žvaigždžių sistema, tapusi amerikietiško kino ženklu ir sektinu modeliu kitų šalių industrijoms. Kadangi studijos galėjo efektyviai prižiūrėti visą produkto kūrimo procesą, kino produkcija įgavo iki tol neregėtus mastus ir vis tobulėjo techniškai. Kita vertus, šios sistemos komercinis pobūdis ir blizgučių beieskapizmo protegavimas neleido reikštis inovatyvumui bei ambicijoms: geras to pavyzdys yra trumpa režisūrinė Eriko fon Stroheimo (*Erich von Stroheim*) karjera.

Nebyliojo kino aukso amžius

Tačiau Holivudo „mainstreamas“ dar nebuvo išsikerojęs tiek, kiek dabar. Kai 1915 m. į Prancūziją vėl leista importuoti užsienietiškus filmus, Holivudo produkcijos antplūdis ten paskatino kino avangardo atsiradimą. Kino kūrėjai eksperimentavo su optiniais efektais, ritminiu montažu. Ši kryptis vadinama prancūzų impresionistiniu kinu.

Didžiausia Amerikos konkurentė buvo Vokietija. Labiausiai išgarsėjo vokiečių ekspresionizmas, paskatinęs fantastinius, haliucinacinius, nerealius žmogaus vidinio pasaulio vaizdus perkelti į kino ekraną. Vokiečių ekspresionistai padarė didelę įtaką siaubo žanro atsiradimui. Tarp garsiausių ekspresionistinių filmų – Fridricho Vilhelmo Murnau (Friedrich Wilhelm Murnau) „Nosferatu“, Roberto Vynės (Robert Wiene) „Daktaro Kaligario kabinetas“ (Das Cabinet des Dr. Caligari).

Labiausiai inovacijomis pasižymėjo sovietinis kinas. Čia ypač išstobulintas montažo menas. Sergėjus Eizenšteinas (Сергей Михайлович Эйзенштейн) išstobulino vadinamąjį dialektinį, arba intelektualųjį,

montažą, kurio tikslas buvo naudojant dažnai ryškiai nesuderinamus vaizdus reikšti idėjas, provokuoti emocines ir intelektines žiūrovo reakcijas.

Indijoje pirmasis pilnametražis nebylusis filmas sukurtas 1913 m. Tai buvo Dadaseho Phalke „Raja Harishchandra“. Juo prasidėjo istorinių filmų serija.

Įvairių šalių avangardininkai kūrė eksperimentinius filmus (daugiausia trumpametražius), kuriuose atsisakė linijinio pasakojimo, žaidė abstrakcijomis, grynąja estetika, iracionalumu. Ypač tuo pasižymėjo ankstyvoji Luiso Bunjuelio (Luis Buñuel) kūryba. Galima teigti, kad tuo metu pirmą kartą ryškiai išsiskyrė „populiarusis“ ir „meninis“ kinas.

Tačiau ir „populiarusis“ kinas vystėsi sparčiai. Didėjo kinematografinės galimybės: kameros tapo mobilios, juostos – tobulesnės. Kino vaidyba atsikratė ankstesnio teatrališkumo, aktoriai išsiugdė naują, kinui reikalingą subtilumą, psichologinį realizmą. Mažėjo titrų. Kaip tik labiausiai ištobulėjus nebyliojo filmo priemonėms, kine atsirado garsas.

